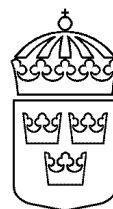

Riksdagens protokoll 1998/99:8

Torsdagen den 22 oktober

Protokoll
1998/99:8

Kl. 12.00 – 12.45
14.00 – 15.03

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 15 oktober.

2 § Ledighet, m.m.

Förste vice talmannen meddelade att *Ingegerd Sahlström* (s) ansökt om ledighet under tiden den 20 oktober 1998–13 september 1999.

Kammaren biföll denna ansökan.

Förste vice talmannen anmälde att *Pär-Axel Sahlberg* (s) skulle tjänstgöra som ersättare för *Ingegerd Sahlström*.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1998/99:3

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:3 av Elver Jonsson om förnyelse av arbetslivet.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 12 november.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 16 oktober 1998

Björn Rosengren

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:5 av Agne Hansson om strukturfondspengar till sydöstra Sverige.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 12 november.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 16 oktober 1998

Björn Rosengren

*Svar på
interpellationer*

4 § Svar på interpellation 1998/99:6 om lag om ljudvolymbegränsning

Anf. 1 Socialminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Kia Andreasson har frågat mig om jag avser att verka för att åtgärder vidtas för att förhindra att hörselskador på grund av för höga ljudvolymmer på diskotek och vid konserter uppkommer. Kia Andreasson anser bl.a. att det är av största vikt att en lag om ljudvolymbegränsning införs.

Ungdomar utsätts i dag för höga ljudvolymmer vid rockgalor och på diskotek. Ljudvolymen på dessa platser är ofta så hög att det föreligger risk för både tillfälliga och permanenta hörselnedsättningar, öronsus eller andra hörselstörningar. Det är, som Kia Andreasson påpekar, oerhört viktigt att vi skyddar våra barn och ungdomar från hörselskador och det livslånga lidande som sådana innebär.

Den lagstiftning som i dag reglerar ljudnivåerna på diskotek och vid konserter är främst hälsoskyddslagen. Den 1 januari 1999 kommer hälsoskyddslagen att upphöra att gälla och i stället införlivas i miljöbalken. Detta kommer inte att medföra några betydande förändringar beträffande ansvarsfördelningen för bullerfrågorna. Det kommer alltså att vara ägaren eller den som driver verksamheten som skall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra uppkomsten av eller undanröja olägenheter för människors hälsa. Det kommer också att vara den kommunala nämnden som handhar miljö- och hälsoskyddsfrågor som avgör om och när olägenheter för människors hälsa föreligger samt vilka åtgärder som skall vidtas.

Redan i dag har kommunerna möjlighet att meddela de förelägganden och förbud som behövs för att hälsoskyddslagen skall efterlevas. Kommunerna har bl.a. möjlighet att ställa krav på olika tekniska lösningar för att komma åt problem med höga ljudvolymmer. I och med att miljöbalken träder i kraft ges kommunerna dessutom möjligheter att kräva att ägaren eller den som driver verksamheten skall stå för mätningar av ljudvolymen i lokalen.

Socialstyrelsen, som är central tillsynsmyndighet beträffande olägenheter för människors hälsa i inomhusmiljöer, utfärdade år 1996 allmänna råd om buller och höga ljudvolymmer (SOSFS 1996:7). Dessa är avsedda att användas som hjälp för kommuner och andra i arbetet med att minska effekten av olika typer av samhällsbuller som förekommer inomhus i bostäder, lokaler för undervisning och vård, samlingslokaler etc. Råden

innehåller bl.a. rekommendationer för maximala ljudnivåer vid konserter och på diskotek som skydd för hörselnedsättning eller öronsus.

De allmänna råden om buller och höga ljudvolymmer har inte varit i bruk i mer än ett par år, och någon utvärdering av vilka effekter som de har haft har därför ännu inte kunnat göras. Jag förutsätter dock att Socialstyrelsen följer upp tillämpningen av de allmänna råden och även sprider information om hälsoeffekterna av höga ljudnivåer.

Det är ett stort problem att många barn och ungdomar inte känner till riskerna med höga ljudvolymmer och skyddar sig från det. Detta är en av de frågor som kommer att uppmärksammas inom ramen för det innemiljöår som planeras under 1999. Folkhälsoinstitutet har tillsammans med bl.a. Socialstyrelsen, Barnombudsmannen, Konsumentverket, Arbetarskyddsstyrelsen och Boverket dragit i gång en arbetsgrupp i syfte att sprida information och kunskap om riskerna med höga ljudvolymmer hos barn och ungdomar. Arbetet kommer bl.a. att resultera i en broschyr om vilka risker det finns med höga ljudvolymmer samt hur man skyddar sig från att få hörselskador eller öronsus.

I regeringens skrivelse till riksdagen med redovisning av arbetet med de allmänna barnfrågorna (skr. 1997/98:79) aviserade regeringen dessutom att man avser att ge Boverket och Folkhälsoinstitutet ett gemensamt uppdrag rörande förbättringar av innemiljön i lokaler där barn vistas. I detta uppdrag, som kommer att lämnas under hösten 1998, ingår att uppmärksamma en rad olika inomhusmiljöproblem, där förutom allergier och astma även buller ingår.

Det finns, både i den nu gällande lagstiftningen och i den lagstiftning som börjar gälla vid årsskiftet, betydande möjligheter för kommunerna att angripa de problem som höga ljudvolymmer medför. Detta, i kombination med de olika aktiviteter som har initierats för att begränsa risken för hörselskador på grund av buller, medför enligt min mening att det i dagsläget inte finns skäl att föreslå en lag om ljudvolymbegränsning.

Anf. 2 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret. Vi är överens om att det är viktigt att skydda barnen och ungdomarna från dessa höga ljudnivåer. Men vi är inte lika nöjda med rådande omständigheter. Jag tycker inte att ministerns redogörelse för vad som finns i dag är till fyllest. Även om hälsoskyddslagen skall ingå i miljöbalken innebär det inga som helst förändringar i ansvarsfördelningen.

De problem som jag ser och som jag har identifierat när jag har forskat i frågan är att det inte finns någon klar och entydig lag och att det är för många instanser inblandade.

I miljöbalken står det: "olägenhet för människors hälsa". Det är nästan fråga om en medicinsk bedömning, inte om en klar och entydig regel.

Socialstyrelsen har gett ut det lilla häftet med rekommendationer som ministern hänvisade till. Men det rör sig bara om rekommendationer, inte om någon klar och entydig regel. Texten är också ganska komplicerad, eftersom det talas om olika former av ljud i termer som man inte känner till.

Sedan är det upp till miljö- och hälsoskyddsnämnden att vidta åtgärder. Men det beror också mycket på tjänstemännens aktivitet, och det är olika i olika kommuner. Det är upp till varje kommun att utfärda förbud.

Prot. 1998/99:8
22 oktober

Svar på
interpellationer

Men det är ingen självklarhet, utan det måste vara aktiva människor som driver frågorna.

Ägaren skall ta ansvar, javisst. Men det har visat sig att ägarna och arrangörerna av dessa musikevenemang inte har tagit detta ansvar.

Vad händer då när man gör en anmälan? Ja, det är en lång väg att gå och det är – som jag sade – olika i olika kommuner. Människor har faktiskt jobbat på heltid med den här frågan för att få en ändring till stånd, och det kan väl ändå inte vara meningen.

I Kungälv finns det en förening, Ljudvakten, där den kvinna som är drivande har slutat sitt arbete bara för att ägna sig åt denna fråga. Hon har lyckats att få åtgärder till stånd. Bl.a. beslutade Kungälvs kommun 1997 att rekommendera att det i lokaler tillhörande Kungälvs kommun får vara ett visst högsta decibeltal, och det gäller både inomhus och utomhus. Men detta är ju inte heller någon lag utan endast en rekommendation. Det är därför som jag efterlyser en klar och entydig procedur.

På miljöförvaltningen i Stockholm har man varit ganska duktig och utövat tillsyn över evenemang, bl.a. över lokaler inom området för vattenfestivalen. I en rapport fastställer man att det 1996 var mer än 80 % av ett tjugotal klubbar och diskotek som överskred Socialstyrelsens rekommendation, som är 100 decibel.

Detta är varningssignaler. Vi måste göra mera. Det räcker inte – som ministrerns sade – med det som finns i dag.

Anf. 3 Socialminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Först och främst måste vi vara klara över att det finns en lag som reglerar inomhusbullret. Den lagen är så utformad att kommunerna har ett ansvar för att lagen efterlevs.

Det som interpellanten tar upp är ett principiellt resonemang om hur mycket av lagstiftningen som i detalj skall regleras härifrån och hur mycket av tillämpningen som skall regleras ute bland medborgarna i de förtroendevalda församlingarna ute i kommunerna.

Jag hör till dem som anser att det är en ganska förnuftig ordning som Sveriges riksdag har valt på många områden, dvs. att ha en ram som regleras härifrån bland de kloka och förståndiga som finns i den här församlingen och att tillämpningen sker ute i landet där det är möjligt att göra en anpassning till de förhållanden som råder vid varje enskilt tillfälle och i varje enskild del av landet.

Jag tycker nog att införandet av miljöbalken, som jag har förstått att även ert parti har ställt sig bakom, är ett förnuftigt sätt att hantera lagstiftningen. Jag är inte beredd att föreslå en lag som innebär att den här typen av frågor i detalj regleras av denna riksdag, utan jag tycker att man bäst når miljömålen om det finns engagerade förtroendevalda som har de verktyg som riksdagen anger. Riksdagen skall leverera verktygen. Sedan skall medborgarna ute i landet med dessa verktyg åstadkomma en bättre miljö. Jag tror att det är en ganska god ordning.

Anf. 4 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Problemet är att dessa ungdomar får så allvarliga skador. Det räcker med att de en enda gång utsätts för för hög ljudnivå för att de skall få ett livslångt handikapp. Hörselcellerna kan aldrig återbildas. Så allvarligt är det.

Problemet ökar. Man uppskattar att det är 25 % av alla ungdomar som får hörselskador. Då är frågan: Skall vi fortsätta med vårt agerande, dvs. att inte göra någonting mera? Skall vi tillåta att vi får en hörselskadad generation? Det är det som problemet gäller.

De lagar som finns och som inte innehåller några regler om hur högt decibeltalet får vara är bara rekommendationer. Det är ju viktigt att detta decibeltal inte överskrids. Därför tycker jag att det är nödvändigt med en specifikation just i det här fallet, eftersom effekterna är så farliga. Det är därför som det är litet speciellt. Det generella resonemang som ministern för här gäller inte för detta, anser jag.

Det är privatpersoner som får jobba heltid för att det skall bli någon ändring. Inte heller problemen med diskjockeyer och arrangörer har tagits upp. De har inte någon som helst utbildning i dessa frågor och det har inte utfärdats några restriktioner.

Vad hände då med rapporterna från Stockholms miljöförvaltning där man hade mätt upp alldeles för högra decibeltal från vattenfestivalen? Där vistades också mycket små barn som är ännu känsligare. Rapporten överlämnades till Polismyndigheten i Stockholm, men såvitt jag vet har det inte hänt någonting på grund av att decibeltalen har överskridits. Det är svårt att juridiskt fastställa gränsen när det inte finns någon lag. Detta är den information som jag har fått.

Jag tycker att man borde göra en utvärdering i större skala och inte lämna hanteringen åt kommunerna. Ministern säger här att Socialstyrelsen skall inventera de rekommendationer som infördes 1996. Men jag skulle vilja ha en större inventering av det här problemet för att man skall kunna gå vidare.

Anf. 5 Socialminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Ja, detta är ett problem, och det säger jag också i mitt svar. Sättet att åtgärda problemet är ju att stödja de kommuner som jobbar med dessa frågor. Jag tycker inte alls att det är korrekt att beskriva det som att det bara är frivilliga och ideella krafter som jobbar med frågan. Varje kommun med självaktning har en egen organisation som jobbar med just dessa frågor.

Som kommunalpolitiker började jag min kommunala gärning 1973 i den nämnd som sysslade med dessa frågor. Så det finns alltså en organisation ute i kommunerna för detta ändamål. Men frågan är: Går det i en lagstiftande församling – i riksdagen – i detalj reglera vad som är skadligt och vad som inte är skadligt när det gäller ljudnivåer? Eller är det för komplicerat? Det beror litet grand på hur lokalen ser ut, hur miljön är och på en del tekniska saker. Detta måste prövas i vardagen ute i verkligheten.

I det här fallet – som i så många andra fall – är det väldigt svårt för riksdagen att i detalj reglera hur en sak skall skötas och att inte lämna något utrymme för en lokal anpassning. Då blir det ofta en väldigt fyrkantig lagstiftning.

Kia Andreasson tar upp kravet på en ny lagstiftning. Jag tycker inte att vi skall införa en sådan. Vi har just beslutat om miljöbalken, och jag anser att den lagstiftningen skall användas. Däremot vill jag förbättra informationen ut till kommunerna, och detta jobbar Socialstyrelsen med

på ett bra sätt. Jag upplever också att denna fråga är av stort politiskt intresse. Kommunerna är faktiskt intresserade av den här frågan.

Anf. 6 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Vi skall inte detaljreglera för mycket, men i det här fallet är det fråga om att över 90–115 decibel i en lokal orsakar en hörsel-skada som består resten av livet. Det finns klara medicinska uppgifter om att så är fallet. Varför då inte stifta en lag? Man kan inte ha ramlagar när det gäller detta. Det krävs att man direkt uttalar att det inte får finnas ljudnivåer över ett visst decibeltal.

Sedan vore det också bra med ett åtgärdsprogram. Den tekniska utvecklingen går framåt. Det finns nu apparater som man kan montera på dessa stereoanläggningar och som fungerar som ljudvakter, så det är inget problem. Man bör också göra stickkontroller. En lag är juridiskt bindande, och då kan de ungdomar som utsätts för höga ljudnivåer få skadestånd. Det skulle förändra situationen så att inte fler ungdomar drabbas lika lätt som i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1998/99:4 om lärarnas arbetssituation

Anf. 7 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Ulla-Britt Hagström har frågat mig på vilket sätt regeringen avser att utveckla en policy för hur lärares arbetssituation och möjligheter till utveckling skall förbättras, t.ex. genom karriärstegar för lärare eller genom stimulansmedel så att forskning parallellt med lärartjänstgöring kan utvecklas också i praktiken.

Lärarnas arbetssituation har varit föremål för stor uppmärksamhet under inte minst den senaste tiden i samband med debatten om befarad lärarbrist. Utbildningsdepartementet har tagit emot många brev om lärarnas arbetssituation. Breven visar att många människor känner ett engagemang när det gäller dessa frågor.

I tiopunktsprogrammet för kvalitet och likvärdighet i skolan till 1998 års ekonomiska vårproposition anförde regeringen att lärarna är skolans viktigaste resurs och att läraryrket är ett av samhällets viktigaste. Lärarna måste därför få bättre möjligheter att utvecklas i yrket. I budgetpropositionen för 1999 går regeringen vidare på denna linje och anför att arbetet med att utveckla läraryrket skall prioriteras.

Det är viktigt att lärare har möjlighet att utvecklas i sitt yrke. Skolreformerna, skolutvecklingsavtalet, ett närmande mellan skolan och högskolan genom regionala utvecklingscentrum och ett ökat samarbete med arbetslivet ger möjlighet till yrkesmässig utveckling för lärare. Karriärtjänster för lärare, lärares möjlighet till forskarutbildning, lektorer i skolan, kompetensutveckling, handledning och mentorskap är några områden där det är viktigt att bra former skapas för lärares yrkesmässiga utveckling.

Utbildningsdepartementet har i augusti 1998 tagit initiativ till att diskutera dessa frågor med representanter för lärarna och skolledarna, ar-

betsgivarna, Skolverket och ett antal högskolor. Detta möte har resulterat i en avsiktsförklaring mellan Utbildningsdepartementet, Svenska Kommunförbundet, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Skolledarna om åtgärder för att stimulera läraryrkets utveckling och rekrytering. En arbetsgrupp med representanter för bl.a. parterna kommer att utarbeta konkreta förslag till handlingsvägar för de olika delarna i avsiktsförklaringen; kompetensutveckling och karriärmöjligheter i skolan, antagning och rekrytering till lärarutbildning, samarbete skola–högskola – forskning samt skolan som en attraktiv arbetsplats. Arbetsgruppens arbete skall vara avslutat senast den 15 december.

Regeringen har också stimulerat särskilda utvecklingsprojekt för lärare. I april 1998 fattade regeringen beslut om 75 miljoner kronor för utvecklingsprojekt för lärare i grundskolan och gymnasieskolan. Utbildningsdepartementet har därefter inbjudit lärare inom vuxenutbildningen till liknande utvecklingsprojekt omfattande 10 miljoner kronor.

Jag vill också nämna den parlamentariska kommitté som regeringen tillsatt i syfte att förnya lärarutbildningen. Lärarutbildningskommittén (dir. 1997:54) skall lämna förslag om innehåll och omfattning av de olika lärarutbildningarna samt organisatoriska frågor. Utredningen skall bl.a. behandla frågor om lärarutbildning för olika pedagogiska profileringar samt lärarutbildningens dimensionering och rekrytering. Behovet av specialpedagogisk kompetens hos lärare är särskilt uppmärksammat. I uppdraget ingår också att lämna ytterligare förslag rörande lärarnas fortbildning, vidareutbildning och lärarutbildningens forskningsanknytning. Kommitténs uppdrag är ett led i arbetet att kvalitetssäkra utbildningen och tillse att erforderlig kompetens finns i skolväsendet. Kommittén skall lämna sina förslag senast den 3 maj 1999.

Anf. 8 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka skolminister Ingegerd Wärnersson för svaret på interpellationen och hälsa Ingegerd Wärnersson välkommen som skolminister.

Som en följd av den ökade arbetsbelastningen i skolan har läraryrkets roll blivit allt tuffare. Skolans andel av kommunernas totala budget har minskat under 90-talet. Antalet barn i förskolan har under fem år ökat med 30 % – 170 000 fler barn utan nya resurser. Kommunerna har skurit ned på kostnaderna för undervisningen i grundskolan med närmare 20 % under dessa år. Antalet timmar i specialundervisning har minskat med en tredjedel. En studie från 1996 visade att 20 % av grundskolorna saknade speciallärare. Antalet skolsköterskor och kuratorer har skurits ned i förhållande till antalet elever. Samtidigt som lärartätheten har minskat har lärarna fått ta över arbetsuppgifter också från dessa yrkesgrupper.

Skolans stora uppdrag att möta alla grupper i samhället är oerhört fascinerande. Det är stimulerande att få lyfta fram individen, att ge eleverna möjligheter att söka kunskaper och att få ha en fostrande roll. Men det ställs också stora krav på skolan. Tillsammans med kunskapsförmedlandet har lärarna flera sociala uppgifter och kravet att kunna skapa goda relationer, ett s.k. relationskapital. Skolan skall klara att motverka mobbing, främlingsfientlighet och rasism. Skolan får ofta ta över uppgifter som andra instanser i samhället inte klarar. Det är oerhört viktigt att skolan i allt detta framstår som professionell.

Mina frågor om lärares arbetssituation och möjligheter till utveckling har fått ett svar. Ingegerd Wärnersson har ingen annan uppfattning än att läraryrket är viktigt och att utvecklingen av läraryrket skall prioriteras. Det är bara det att jag framställde samma interpellation till dåvarande skolminister Ylva Johansson när jag vikarierade i riksdagen för tre år sedan, 1995. Svaret var då ungefär detsamma, lika positivt, men inte mycket har hänt. I budgetpropositionen, utgiftsområde 16, finns en passus om att läraryrket utvecklas. Så sent som för två månader sedan tog Utbildningsdepartementet initiativ till att diskutera dessa frågor med representanter för lärarna och skollära, arbetsgivarna, Skolverket och ett antal högstskolor. Det var inte en dag för tidigt. Samtidigt pågick en mycket stark debatt i medierna om den ohållbara situationen på lärarsidan. Alla politiska partier framhöll att lärarnas status skulle höjas. Det var en månad före valet. Jag hoppas att det var ett initiativ som hade planerats en lång tid, men jag anar att det var valrörelsen som påskyndade detta.

Nu är jag glad att detta trots allt har satt i gång. Vad jag vill veta nu är skolministerns eget resonemang om de direktiv som har getts och det arbete som pågår. Är det tillräckligt för att i första hand eleverna skall kunna uppleva en skola med kvalitet genom att lärarna mår bra, orkar entusiasmera och utveckla skolan? Utan lärarnas medverkan i utvecklingsarbetet står skolan stilla i ett samhälle med en snabb förändringstakt. Jag vill höra litet mer personligt från skolminister Ingegerd Wärnersson om hur fortsättningen blir.

Anf. 9 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Läget har någorlunda förändrats sedan frågan ställdes förra gången, 1995, till skolminister Ylva Johansson. Då befann Sverige sig i en verkligt bekymmersam ekonomisk kris, och det genomfördes många besparingar. De var nödvändiga på grund av det läge som då var. Men vi har nu fått en positiv balans i statens budget och förhoppningar om en bättre konjunktur. Statsbidraget kan därför öka till kommunerna.

I vårpropositionen föreslår regeringen att det statliga bidraget till kommunerna utökas med ytterligare 4 miljarder. Detta kommer att tillföras den tidigare beslutade höjningen med 4 miljarder varje år från år 1997 till år 2000. Från år 2000 innebär detta en varaktig nivåhöjning med 20 miljarder kronor årligen. Avsikten med resursförstärkningen är att bidra till höjd kvalitet i skola, vård och omsorg. Detta kommer givetvis att förbättra situationen i skolan. Det krävs alltid en minimigräns för att vi skall uppnå den goda kvaliteten och kunna ha en skola för alla. Det krävs alltså ytterligare vuxna i skolan, och det krävs en kompetenshöjning. Med dessa extra medel kan kommunerna nu också ta sitt ansvar att möta de krav som har ställts från nationell nivå.

Jag tror också att de förslag som har lagts fram till arbetsgruppen och de direktiv som har lämnats till den nya lärarutbildningen väl täcker de framtida krav som vi kommer att ha på lärare. De kommer också att stärka de lärare som finns i dag ute i verksamheten.

Frågan gällde vad jag känner personligen och om jag har en tro på detta. Jag tror att dessa två vägar är bra och framkomliga. Men skolan kommer ständigt att behöva ny kompetens, och det här är de första stegen.

Herr talman! Jag vill tacka för skolministerns ord som känns betryggande. Det finns stora förväntningar på skolministern från skolans håll.

Jag vill ändå lämna en brasklapp till skolministern om de statliga bidragen till kommunerna. Statsminister Göran Persson har ju lovat att sätta ett tak på barnomsorgsavgifterna. Finns det då inte en risk att han kastar bollen till kommunerna inom redan befintliga s.k. Perssonpengar? Förresten är det egentligen ett underligt namn på statliga skattepengar. Får kommunerna den här pressen med de redan föreslagna s.k. Perssonpengarna utan tillskott så kommer skolan ytterligare att trängas ut. Kan Ingegerd Wärnersson lova att förhindra en sådan övervältring som jag är mycket orolig för eftersom det redan har sagts att bollen ligger hos kommunerna?

Sedan har det tillkommit så mycket nytt vad gäller skolans verksamhet. Det handlar om nya läroplaner, nya kursplaner, nytt betygssystem och en ny organisation för gymnasieskolan. Kommunförbundet har beräknat att skolan mellan 1995 och 2005 kommer att behöva tillföras ungefär 90 000 nya lärare. Situationen har redan förvärrats genom avhopp från lärarutbildningen. Och bland de yrkesverksamma visar fackliga representanter på att så många som en tredjedel har övervägt att byta yrke. Det som är bekymmersamt är att det verkar vara männen och de yngre lärarna som lämnar skolan.

I den här diskussionen har skolans arbetsmiljö, skolans arbetsklimat, en mycket viktig roll. Men det gäller också lönesättningen – egentligen ett ansvar som ligger på parterna. Men jag vill påvisa en mycket skev situation i det här med lärarnas yrkesutveckling och karriärmöjligheter. Det finns lärare – jag känner dem väl – som är mycket skickliga pedagoger. De är mycket omtyckta av eleverna och outhärliga för skolan och dess utveckling. Men de har hamnat i en sned sits där löneutvecklingen vid nya förhandlingslägen har stannat upp. De kan ha arbetat på samma skola i 15 år men ligger ändå över 1 000 kr lägre än andra som har varit där ungefär samma tid. Det är både oförståeligt och oförklarligt.

Kommunerna säger sig inte ha råd att rätta till situationen. Då skulle man kunna bortförklara detta med att säga att lönen inte har så stor betydelse för utvecklingen i skolan. Men det är också oerhörda förväntningar från arbetsgivare som ändå hoppas att de lärare som råkat in i denna situation, och som känner sig så orättvist behandlade, skall gå i bräsch för att utveckla skolan. Den individuella lönesättningen har, på grund av knappa resurser, inte löst de här problemen.

Skolminister Ingegerd Wärnersson kommer alltså i en situation där det är oerhörda förväntningar från lärarkollektivet. Det är ett av de få yrkesområden där ”en gång lärare alltid lärare” gäller. Dessutom finns det små möjligheter till förändring genom egna initiativ på grund av arbetsbördan.

Då har jag en fråga till skolminister Ingegerd Wärnersson – jag har delvis redan fått ett svar men jag vill ändå höra det en gång till och är litet osäker. Hur skall kommunerna få råd att satsa på de utvecklingsinsatser som anges i fråga om min interpellation? Det gäller karriärtjänster för lärare, lärares möjligheter till forskarutbildning, lektorer i skolan, kompetensutveckling, handledning och mentorskap. För jag tror att resurserna kommer att gå åt till att klara själva skolsituationen – specialpe-

dagoger, så små klasser som möjligt osv. – så att man ändå inte i kommunerna kommer att anse sig ha resurser att satsa på det här.

Anf. 11 CATHARINA HAGEN (m):

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp en annan aspekt när det gäller lärarnas arbetssituation. Vi är ju många som är överens om att den behöver förbättras. Men vad som behöver göras rent konkret på olika skolor varierar säkerligen beroende på de olika skolornas problem. Rent allmänt är det som sagt så att vi är överens om att lärarnas möjligheter är väldigt viktiga både ur ett ekonomiskt och ur ett professionellt perspektiv från lärarnas sida. Detta är viktigt eftersom det är förutsättningen för att garantera eleverna bästa möjliga lärarresurser till skolan. Frågan är då hur man skall komma till en tillfredsställande lösning på dessa problem så fort som möjligt.

I regeringsförklaringen sägs att för att förbättra och utveckla skolan skall statsbidragen till kommunerna öka. Jag tror att det leder fel att främst se till de ekonomiska faktorerna när det gäller att lösa skolans och lärarnas problem. Vad som behövs är en mångfald också vad gäller arbetsgivare inom skolan. I det avseendet är möjligheten att starta friskolor ett mycket viktigt instrument.

Skälet till att friskolor kan förbättra lärarnas situation är att de ger mycket kortare beslutsvägar, minskad byråkrati och ökad profilering. Det har en mängd undersökningar visat. Undersökningar har också visat att möjligheterna att påverka både sin lön och sin arbetssituation ofta är bättre i privata och mindre enheter. Karriärmöjligheterna upplevs som större samtidigt som arbetet ofta bedrivs effektivare och mer flexibelt. Detta bekräftades ju nu senast också av en undersökning som presenterades av Kommunal och av privata vårdorganisationer.

Det har ju också visat sig att friskolor har mycket lättare att rekrytera lärare. Under valrörelsen var jag runt på en mängd friskolor. De hade inte haft några som helst problem att rekrytera lärare. Snarare stod det lärare i kö för att få komma till dem. Min slutsats är då att det inte främst är pengar utan andra faktorer som kan förbättra lärarnas arbetssituation. Nya idéer och nya organisationsformer frodas bäst i självständiga och flexibla enheter. Därför måste vi på alla sätt underlätta för alla dem som vill starta friskola att göra det. Det gör man bäst, tror jag, genom att införa en nationell skolpeng.

Anf. 12 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att understryka att vi faktiskt *har* en väldigt bra skola i Sverige. Vi har en skola som i princip finns från ett år, i förskolan, och upp till gymnasieskolan, upp till 19–20 år.

Ser vi generellt på det här så har vi väl utbildad personal. Det finns en mycket god kompetens, och vi kan möta de allra flesta elever. Det är den bas vi har.

Sedan finns det ljusa och mörka bilder av skolan. Det är de mörka bilderna vi nu försöker möta genom att förbättra situationen för lärarna. Jag vill upprepa att vi hela tiden vill satsa just på kompetensutvecklingen. Det är ju därför vi har avsatt de 75 miljoner kronorna. Det är för att lärarna i olika projekt skall kunna stärka sin egen kompetens och för att förstärka lärarlaget, som också är en viktig bas i skolan.

Hur ser situationen då ut för lärarna? Är det låga betyg för de lärare som söker in till högskolorna? Nej, tvärtom. För några år sedan kunde vi konstatera, och vara bekymrade över här i riksdagen, att betygsnivån hade sjunkit för dem som sökte in. I dag har vi höga betyg. Det är många som söker. Det är många som inte kommer in på lärarutbildningarna, i synnerhet de som söker till grundskoleutbildningen med inriktningen svenska/SO.

Vad är det då som händer? Jo, när det gäller grupperingarna matte/NO saknas det i dag lärare. Där har vi fortfarande tomma platser. Den naturvetenskapliga sidan är i dag oerhört attraktiv. De elever som har gått ut gymnasiet med den bakgrunden är attraktiva på hela arbetsmarknaden. Detta är just en uppgift för den sittande lärarutbildningskommittén att fundera över: Hur möter vi det här i framtiden? Hur får vi in även den *här* gruppen av elever till våra lärarutbildningar?

Men det är alltså viktigt att understryka att lärarna är eftersökta på den svenska arbetsmarknaden. Och jag tror att de kommer att bli ännu mer eftersökta i framtiden med de nya kompetenser som vi lägger in i den nya lärarutbildningen. Direktiven t.ex. om värdegrunden, om hur vi möter människor och om den sociala kompetensen som ingår i det, är något som efterlyses inom alla områden.

Vår uppgift är alltså att behålla de här attraktiva lärarna i skolan. Då tror jag att den enda möjligheten, precis som Ulla-Britt Hagström har visat på, är att vi har olika karriärmöjligheter. Det gäller t.ex. ett närmare samarbete med högskolan som vi kan få i de regionala utvecklingscentrumen. Det gäller att kommunerna kan påverka vad som sker inom högskolan; ett givande och tagande mellan kommun och högskola. Att föra forskningen in i skolans vardag är en utmärkt möjlighet för lärare att avancera och känna stolthet för sitt yrke.

Det handlar också t.ex. om att arbeta med presumtiva skolledare – även om de aldrig kommer att *bli* det – alltså att förstärka ledarutbildningarna. Att ge mer kunskaper om specialpedagogik till alla lärare är ett sätt stärka. Att stärka olika delar inom lärarlaget, så att inte alla lärare behöver ha samma kompetens utan att man kan utveckla olika sidor, är också att göra karriär. Man kan bli lite mer av expert på ett speciellt område i sitt lärarlag.

Anf. 13 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Det är mycket i Ingegerd Wärnerssons svar som jag stämmer in i och som jag ser fram emot men som kommunerna har svårt att uppnå. Det här med värdegrunden är ju oerhört positivt. Där har vi kristdemokrater verkligen satsat på den etiska delen i läroplanen och på att uppfylla de målen.

Skolforskningen och personalen på utbildningsgolvet har i dag alldeles för litet kontakter. Lärare får gång på gång pröva att göra samma misstag som många andra har gjort genom att forskningen inte kommer in i skolan. Som exempel kan nämnas konflikthantering och konfliktlösning. Först när krisen är ett faktum uppstår denna diskussion. Men den skulle ha kommit mycket tidigare.

Jag vill nämna en annan sak som vi kristdemokrater agerar mycket för. Om vi hade fått igenom vår familjepolitik, tror jag att skolan skulle

ha haft det betydligt lättare i dag. Ett påtagligt problem är att familjerna har för litet tid. Föräldrarna behöver mer tid för sina barn och för skolan.

Jag tror också att många lärare skulle uppleva att en utveckling redan är på gång om de fick nya och moderna läromedel, dvs. att få tillgång till läromedel som de kunde vara stolta över, så att de inte behöver använda gamla hjälpmedel och klippa och klistra. Vi har det dåligt ställt med läromedel. Jag anser därför att ett första steg skulle vara att tillhandahålla läromedel och pedagogiskt anpassade lokaler. Det är nämligen stressande att försöka uppfylla läroplanens mål om man inte har möjligheter till det i skolan.

En annan brasklapp som jag vill skicka med är att vi också måste få uppleva att skolledare får mer tid för pedagogisk ledning. Då tror jag också att samtalen mellan skolledare och lärare gör att möjligheterna till karriär osv. för olika lärare kan öka.

Anf. 14 CATHARINA HAGEN (m):

Herr talman! Jag tycker att många av de förslag som statsrådet Wärnersson har framfört här när det gäller hur man vill förbättra lärarnas situation är alldeles utmärkta. Ulla-Britt Hagström tog också upp en hel mängd förslag. Men jag tror att sättet att förverkliga förslagen är att se till att det finns betydligt fler friskolor i Sverige. Det är faktiskt svårt att som en stor arbetsgivare få ned beslut på den nivå där de hör hemma. Det är trögare i stora organisationer. Därför tror jag att friskolor är ett mycket viktigt komplement. Att jag talar så varmt om friskolor i dag beror på att jag vet att det finns möjligheter till skolpeng för friskolor, men många som vill starta friskolor upplever att det är svårt därför att kommunerna har för mycket att säga till om när det gäller tillstånd att starta en friskola i kommunen. Man kan på många sätt göra det svårt för människor som vill starta friskolor genom att kommunen ger dem sena besked om skolpengens storlek eller genom att kommunen på något annat sätt kompenserar sina egna skolor så att deras skolpeng blir större än friskolans. Det finns många byråkratiska hinder. De finns inte när vi står här och talar, men de finns i verkligheten. För att få bort dessa hinder vill jag varmt förespråka att det införs en skolpeng som fördelas på nationell nivå, så att det inte blir möjligt för kommuner att sätta krokben för de människor som vill starta friskolor i de egna kommunerna. Det är därför som jag just i dag vill ta upp detta. Jag tycker nämligen att era idéer är mycket bra, men jag skulle vilja se dem förverkligade mycket snabbare, och det går bättre i mindre enheter.

Anf. 15 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Vi har många gånger i denna kammare fört debatten om friskolorna, och jag hade också förmånen att vara en av ledamöterna i den sista friskolekommittén som sedan ledde till ett beslut här i riksdagen. Efter det beslutet kan vi konstatera att antalet friskolor har ökat – t.o.m. ganska mycket.

En av de springande punkterna i vår utredning var hur medlen fördelades till friskolorna jämfört med hur de fördelades till den kommunala grundskolan. I fråga om detta har det också skett en förändring. Vi ser i dag att det efter det beslut som fattades om att alla barn har lika värde och att resurserna skall behandlas på lika sätt oavsett om barnen går i en

kommunal grundskola eller i en fristående skola har skett en förändring. Skolorna behandlas lika.

Dessutom beslutade riksdagen att tillsätta en arbetsgrupp som följde utvecklingen efter friskolebeslutet. Jag tycker att det är bra att denna arbetsgrupp finns. Och när den kommer fram till sin slutliga rapport är det väl dags för mig att återkomma till debatt i frågan här i kammaren.

Jag vill avsluta med att poängtera värdegrunden som vi har diskuterat i våra inlägg. När den nya läroplanen antogs var det mycket debatt runt timplaner och kursplaner. Men det kanske viktigaste budskapet, nämligen värdegrunden, kom litet i bakgrunden. I dag kan jag konstatera att i alla sammanhang när jag möter människor som diskuterar skolan förs värdegrunden upp som en första punkt på dagordningen. Och nu gäller det att rusta skolan så att vi kan möta och tala om värdegrunden. Därför går Skolverket under 1999 ut med ett material till lärare om hur vi skall mötas i en dialog. Det är lätt att säga med ord, men detta att bjussa på sig själv som människa och att tala om de viktigaste frågorna är faktiskt svårare än det låter.

Vi har också gett Skolverkets utbildningsinspektörer i uppdrag att se hur det förhåller sig med mobbningen. Riksdagen har beslutat om en mobbningsplan. Frågan är om den efterlevs.

Jag understryker det som Ulla-Britt Hagström sade om att värdegrunden är viktig. Den skall vi alla beakta.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Förslag till rådets direktiv om ändring av rådets direktiv om gemensamma regler för vissa former av kombinerad transport av gods mellan medlemsstaterna, m.m. *KOM (98) 414*

Förslag till rådets direktiv om mottagningsanordningar i hamn för fartygsgenererat avfall och lastrester från fartyg *KOM (98) 452*

Meddelande om "Att utveckla medborgarnas nätverk: Vikten av goda lokala och regionala passagerartransporter och Europeiska kommissionens roll vid genomförandet av dessa"

Förslag om vitboken *Fair Payment for Infrastructure Use COM (98) 466*

7 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

1998/99:19 till justitieutskottet

Prot. 1998/99:8

22 oktober

Svar på

interpellationer

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.45 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

8 § Frågestund

Anf. 16 TALMANNEN:

Kammarens överläggningar återupptas nu för riksdagens frågestund. Regeringen företräds i dag av statsminister Göran Persson, statsrådet Pierre Schori, försvarsminister Björn von Sydow, statsrådet Maj-Inger Klingvall, utbildningsminister Thomas Östros, statsrådet Lars Engqvist och statsrådet Britta Lejon.

Statsministern svarar på frågor av allmänpolitisk karaktär, övriga statsråd på frågor som rör vars och ens ämnesområde.

Ordet är fritt!

Gemensamma valdagen

Anf. 17 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Det har visat sig att det är olyckligt att ha en gemensam valdag för val till riksdag, landsting och kommuner. Det har vi kunnat se i det val som vi nyligen har haft. Vi har också kunnat förstå det av att många uppgifter i dag ligger ute i kommunerna. De är spridda i nämnder och hanteras på ett sådant sätt att människor vill kunna koncentrera sig på vilka företrädare som arbetar med sådana frågor.

Jag vill fråga statsministern hur regeringen kommer att agera för att se till att vi i det här hänseendet får skilda valdagar.

Anf. 18 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Diskussionen om skilda valdagar som den nu förs är i första hand föranledd av den nya budgetrutin vi har. Riksdagen har så sent som 1993 kommit fram till att vi genomför förändringen av budgetåret och behåller den gemensamma valdagen. Jag har ingen anledning att göra någon annan bedömning i dag. Budgetprocessen skall också utvärderas, som Lennart Daléus vet.

I den andra frågan, om att skilja ut valdagen för kommunvalen från riksdagsvalet, beroende på den kommunala politikens betydelse, har vi sedan lång tid haft två skilda synsätt. Dels finns de som tycker att vi skall göra det, därför att det skulle vitalisera den kommunala demokratin, dels vi som tycker att det finns ett klart samband mellan riks- och kommunalpolitiken. Vi har sett ett värde i att ha en gemensam valdag. Jag ser inte att något nytt har inträffat som skulle föranleda en ny prövning av frågan.

Anf. 19 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Delar inte statsministern min syn att det finns många frågor i dag som var och en berör människor väldigt mycket och som man vill kunna koncentrera sig på i ett val till i första hand kommuner och landsting? Samtidigt kan andra val fördunkla koncentrationen på frågan.

Delar inte statsministern min uppfattning att valsystemet skall vara så organiserat att man kan ha just den koncentrationen? Skilda valdagar har vi ju redan i dag, som en följd av EU-medlemskapet. Vi har ett val nästa år till EU-parlamentet. Det är möjligt att göra på det sättet när frågorna är sådana. Vi skall ju kunna koncentrera oss i valet av företrädare.

Delar inte statsministern min syn på den punkten?

Anf. 20 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är lätt att dela Lennart Daléus uppfattning att det är bra att få koncentration på kommunala frågor eller på andra frågor. Jag tror inte att den ordning vi har, med en gemensam valdag, hindrar en sådan koncentration. Det är min bedömning.

Tittar man närmare exempelvis på den valrörelse vi har bakom oss ser man att det finns ett mycket starkt genomslag i valresultatet för lokala partier, för röstsplittning och för ett icke oväsentligt personvalsinslag. Detta har skett samtidigt som vi har haft riksvälvalrörelse. Valdagen som sådan och valsättet som sådant tror jag inte alls förhindrar den typen av pluralism.

Erfarenheterna från länder som har en särskild valdag för kommunvalen visar också att de valen lätt domineras av rikspolitik. De blir så att säga en extra förtroendeomröstning för den sittande regeringen, mer utifrån rikspolitiska utgångspunkter än ett utpräglat lokalt kommunalt val. Inte heller den erfarenheten ger stöd för den uppfattning som Lennart Daléus antyder.

Försvarets skjut- och övningsområden

Anf. 21 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Jag ställer min fråga till försvarsminister Björn von Sydow. Det är en fråga som statsrådet känner igen. Den gäller försvarets skjutfält och övningsområden.

De senaste dagarna har vi i både TV och övriga medier kunnat se hur det i Norge bedrivs en kampanj mot bygget av ett övnings- och skjutfält på den norska sidan, sett ur dalahorisont. Det är det län som jag representerar. Det pågår en hård miljöstrid om byggandet av ett skjutfält och övningsfält.

Vi i Sverige vet att vi har många bra övnings- och skjutfält. Vi har ett i det län som jag kommer från, Dalarna. Det är Älvdalens skjutfält. Det är placerat på en sådan plats att det accepteras av alla, och det är ett av de bästa skjutfälten i Europa, 54 000 hektar, med Norrlandsklimat dessutom.

Jag vill göra frågan litet mer aktuell, eftersom flera med mig har talat om den i kammaren tidigare, och fråga statsrådet: Finns det enligt statsrådets syn på detta numera möjligheter att vi kan erbjuda Norge att komma till Sverige och till Älvdalens skjutfält för att där förlägga sina övningar?

Anf. 22 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det är det norska stortinget som den här hösten skall avgöra vad som kommer att bli Norges ställningstagande. Jag vågar inte ha någon bestämd uppfattning om vad resultatet kan bli, men jag vet att det i norska stortinget kan finnas andra bedömningar än den som Norges regering har lagt fram i sin inriktning till Stortinget.

Dessutom bedriver vi och kan bedriva internationell och bilateral verksamhet när det t.ex. gäller att utbilda trupp till internationella fredsfrämjande insatser. Så sker och har skett.

Ett ytterligare samverkansområde där svenska övningsområden kan komma i fråga är gemensamma materiellprojekt eller där man från ett annat land vill köpa och öva med svensk materiel.

Det är de inriktningar som gäller för användning av svenska övnings- och skjutfält.

Anf. 23 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag vill utveckla frågan ett steg till.

Om nu den norska staten eller olika myndigheter skulle komma fram till ställningstagandet att det därifrån inte finns något hinder, finns det något hinder från den svenska regeringens sida för att låna ut skjutfältet i Älvdalen?

Vi vet också att det har lagts varsel för de anställda där uppe. Byggnader håller på att rivas. Det finns inte riktigt underlag i dag för att driva detta ypperliga skjutfält. Tiderna förändras ju.

När vi i försvarsutskottet i fjol var i Bryssel och besökte Nato högkvarteret mötte vi ryska officerare där. Tiderna förändras också inom försvaret.

Anf. 24 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det är riktigt att det har skett förändringar i infrastrukturen vid Älvdalens skjutfält. De innebär i verkligheten att vi kanske kan få en kostnadseffektivare verksamhet som väl svarar mot nutida och framtida svenska önskemål.

Som jag sagt finns det samverkansmöjligheter när det finns en gemensam inriktning för verksamheten. Att ta det steg som Rolf Gunnarsson pläderar för, dvs. att Norge skulle vara "utlämnat" till att öva betydande delar av sin armé i ett annat land, är en frågeställning som jag tror att i första hand Norges storting har anledning att ta ställning till.

För min del ser jag ingen anledning att ge någon annan inriktning i den praxis vi har haft, nämligen att stanna vid att använda skjutfält, övningsfält och andra områden för insatser där det också finns ett svenskt intresse.

Läkemedelsförmåner

Anf. 25 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Det är en fråga som jag hade tänkt att ställa till socialministern. Det stod här i papperen att han skulle komma. Jag hoppas att

statsrådet Maj-Inger Klingvall klarar att svara på den. Frågan gäller läkemedelsförmånen.

Sedan början av 80-talet har man försökt att hålla läkemedelsnotan i schack. När den har blivit för hög har man tagit bort subventionerna av läkemedel som man har tyckt att människor skall betala själva. Det har gällt vitaminer, och det har gällt hostmediciner. Så småningom, efter en debatt i kammaren, gällde det även medlet mot håravfall hos män. Det är ganska vanligt att män är tunnhåriga här i landet, och man väntar en stor försäljning. Nu har vi potensmedlet Viagra.

Det är mycket stötande för många människor – framför allt äldre med dålig ekonomi – att preparat av den typen subventioneras, medan många människor av ekonomiska skäl har svårt att hämta ut de läkemedel de förskrivits. Vad avser regeringen att göra?

Anf. 26 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det här läkemedlet har blivit väldigt omskrivet. Det är ett godkänt läkemedel. Riksförsäkringsverket har fastställt priset för det. Då är det också upp till den enskilde läkaren att ta ställning till indikation och att ta ställning till om det för den enskilde patienten skall vara ett rabatterat läkemedel. Så ser läget ut.

När landstingen kommer att ta över ansvaret för läkemedlen kommer läkemedelskommittéerna att bli viktiga i bedömningen av läkemedel. Förmodligen kommer intresset att även rikta sig mot det som nu är på gång, som handlar om livskvalitet och hälsa, t.ex. de nya fettmapreparaten som väntar på godkännande nära i tiden.

Anf. 27 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Det här är också en jämställdhetsfråga. Läkemedel mot svampinfektioner som kvinnor måste använda för att deras slida skall fungera bättre får kvinnor betala själva. De är ganska dyra. Det andra läkemedlet som används av män är subventionerat. Frågan kan ses från en annan utgångspunkt. Det är bara att hoppas att det blir jämställt och att man ser över livsstilsläkemedlen, dvs. vad den enskilde skall bekosta själv och vad samhället skall stå för.

Anf. 28 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det har blivit en stor debatt om det här läkemedlet. Det är viktigt att balansera diskussionen. Men jag har samtidigt förståelse för Barbro Westerholms synpunkter när det gäller just det här specifika läkemedlet.

Men läget är så att det här är ett godkänt läkemedel. Det blir läkemedelskommittéerna som framöver kommer att få ta ställning till hur man i fortsättningen skall se på det här läkemedlet.

General Pinochet

Anf. 29 AGNETA BRENDT (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Schori om brott mot de mänskliga rättigheterna. Man får aldrig låta dem falla i glömska.

Prot. 1998/99:8
22 oktober

Frågestund

Frågestund

Jag skulle därför vilja höra statsrådets mening om det som har hänt den senaste veckan när det gäller den tidigare diktatorn i Chile, Pinochet.

Anf. 30 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Det är 50 år sedan deklarationen om mänskliga rättigheter kom till, och det är 25 år sedan brotten mot mänskliga rättigheter i Chile ägde rum genom kuppen. Nu tar det förflutna revansch på generalen Pinochet.

Det som sker i England, och som har sin bakgrund i en fråga från Spanien, är naturligtvis i första hand en fråga för den engelska rättvisan och den spanska rättvisan. Det är också en fråga om den försoningsprocess som har ägt rum i Chile och som har lett till att general Pinochet har fått den ställning han har där, att han sitter i senaten.

Självfallet gäller deklarationen om mänskliga rättigheter för varje människa på detta klot. Därför kan man inte tycka annat än att det är rätt tillfälle att pröva deklarationen. Samtidigt måste det ske från de rättsliga aspekter som gäller i varje land och de relationer som gäller mellan olika länder. Hur det kommer att gå vet vi inte.

Men det är onekligen 50 år i år sedan deklarationen om mänskliga rättigheter tillkom. Det är en tydlig och nyttig påminnelse om att man inte kan begå brott mot mänskliga rättigheter och sedan få det glömt över hela klotet.

Bostadsminister

Anf. 31 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern. Bostadspolitiken är en viktig fråga, inte minst som Sverige har Europas högsta boendekostnader. Många bostadsrättsföreningar går i konkurs eller måste rekonstrueras. Ett stort antal kommunala bostadsbolag har det ekonomiskt svårt. Det byggs litet, och ombyggnationen har halverats sedan 1995. Trots detta finns det ingen bostadsminister i den nya regeringen – eller gör det det, statsministern?

Anf. 32 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Nej, det finns ingen bostadsminister i den meningen att vi har en minister som är ansvarig för bostadsbyggandet. Däremot har vi en minister som är ansvarig för bostadsfinansieringen. Vi har också en minister som är ansvarig för plan- och byggfrågorna. Det är mot bakgrund av att vi ser bostadsfrågorna som alla statsråds ansvar. Vi har alltid inom socialdemokratin betraktat bostaden som en social rättighet. Det ingår i basutbudet när det gäller välfärdsfrågor. I de departementen har vi ett stöd till dem som har svårt att få pengarna att räcka till för att skaffa sig en bra bostad.

Det är flera som delar på ansvaret. Jag tror att det är en bättre ordning än att peka ut ett statsråd som skall tala på andra statsråds vägnar. Vi lyfter fram bostadsfrågorna och gör dem till välfärdspolitik. Vi ser till att frågorna lever upp till vårt motto att bostaden inte skall vara en handelsvara utan en social rättighet.

Anf. 33 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Det är bra om regeringen har den goda ambitionen i dessa frågor. Vi har upplevt under den gångna mandatperioden att helhetssynen och helhetslösningarna i fråga om bostadspolitiken har lyst med sin frånvaro. Jag tror att bostadsutskottet har upplevt situationen som besvärlig när det inte har funnits ett statsråd som är ansvarigt för dessa frågor. Vi får hoppas att det skall fungera bättre under den här mandatperioden.

Anf. 34 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Låt mig illustrera vad det handlar om. Den helt avgörande insatsen för bostadsfrågorna under den gångna mandatperioden har utförts av Finansdepartementet. För den skull har vi inte kallat finansministern för bostadsminister.

Att kraftigt sänka räntorna är naturligtvis det mest effektiva sättet att få fart på en sund bostadsproduktion och ge möjligheter för människor att utan subventioner klara att betala hyror för de lägenheter, bostadsrätter eller villor de bebor.

När allt är kraftfullt ordnat och vi har en stadig jämn tillväxt utan bekymmer för ekonomin går det att peka ut ett statsråd där hon eller han är ansvarig för bostadspolitiken. I det här läget, när vi har fått ordning på allt, vi ser att bostadsproduktionen börjar att ta fart igen, skall vi vårda det vi har uppnått. Vi kommer att sträva efter att pressa tillbaka hyrorna framför allt i flerbostadshus. Där har vi ännu inte fått det goda genomslag av saneringen av statsfinanserna som vi har fått på villamarknaden. För flerbostadshus och många bostadsrätter återstår fortfarande mycket att göra. Det finns en beredskap och resurser är avsatta. De hanteras av det statsråd i Finansdepartementet som ansvarar för bostadsfinansiering och kommunal ekonomi.

Högskolorna och jämställdheten

Anf. 35 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! I en nyligen utkommen rapport från Utbildningsdepartementet, som har fått namnet Studentinflytande i högskolan, framgår det att de kvinnliga studenterna är mer missnöjda med sitt inflytande än sina manliga kolleger. Beskrivningar ger vid handen att kvinnliga studenter och kårrepresentanter mobbas av ledamöter i styrelserna. I det här fallet gäller det Göteborgs universitet. Samtidigt menar verksamhetsansvariga att detta är ett generellt problem.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga utbildningsminister Thomas Östros vilka åtgärder han avser att vidta för att komma till rätta med de problem som visas i den här rapporten från Utbildningsdepartementet.

Anf. 36 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Gunilla Tjernberg tar upp två oerhört viktiga frågor för högskolan. Det gäller själva demokratiaspekten och studentinflytandet, som ju är centrala för att få en bra utbildningskvalitet men också för att få den miljö på högskolan som en högskola skall ha, dvs. en öppen högskola med studenter som aktivt tar del i sin utbildning. Gunilla Tjernberg

pekar också på ett problem som är oerhört allvarligt, dvs. att det finns exempel på att jämställdheten uppvisar brister i svensk högskola.

Det jämställdhetsarbete som har bedrivits av regeringen under den förra mandatperioden kommer att fullföljas under den här mandatperioden. Det är centralt för en svensk högskola att ta jämställdhetsfrågorna på största allvar, och då handlar det om alltifrån toppen i högskolan, andelen professorer, andelen doktorer och andelen anställda forskare, men inte minst också studentinflytandet, som bör ske på jämställd grund.

I den rapport som riksdagsledamoten talar om ges ett antal förslag för att förstärka studentinflytandet i högskolan. Den remissbehandlas nu, och regeringen återkommer med förslag i ärendet.

Anf. 37 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Det är bra att utbildningsministern avser att vidta åtgärder. Jag tror att det arbetet måste intensifieras. Det är precis det som har sagts tidigare också.

SFS, Sveriges Förenade Studentkårer, har lagt ett antal förslag till åtgärder just för att komma framåt i jämställdhetsarbetet på högskolor och universitet. Man föreslår bl.a. att delar av jämställdhetslagen skulle kunna skrivas in i högskolelagen och att studenter då skulle lyftas in i det perspektivet. Man vill också se en genomlysning av vilka som är de formella hindren.

Då blir min fråga: Är utbildningsministern beredd att ta in SFS synpunkter i det fortsatta arbetet framöver?

Anf. 38 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Låt mig avstå från att säga något om det konkreta förslaget. Jag avser att ta kontakt med SFS och diskutera en rad frågor. Det är naturligtvis viktigt att ha en bra dialog med dem som jobbar studentfackligt. Jag är säker på att de har ett antal förslag som också kan bli användbara i arbetet på Utbildningsdepartementet och i regeringen i övrigt.

Stöd till småföretagande

Anf. 39 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsminister Göran Persson.

Småföretagardelegationen har presenterat sju rapporter med förslag till åtgärder för att underlätta för småföretagarna. Småföretagarriksdagen ägde rum för kort tid sedan, och det som där framkom, har det sagts mig, var i stort sett en upprepning av vad som sades vid företagarriksdagen för två år sedan.

Eftersom Sveriges småföretagare nu vill veta inte bara vilka åtgärder som kommer att vidtas utan också när, vill jag fråga statsminister Göran Persson: När kan småföretagarna i Sverige få besked om åtgärder som underlättar för dem?

Anf. 40 TALMANNEN:

Får jag erinra om att det inte är tillåtet att här inne i plenisalen ha med sig mobiltelefoner eller annan utrustning som stör överläggningarna.

Anf. 41 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Till Harald Nordlund skall jag säga att vi i regeringen har gjort den förändringen att vi har förstärkt tillväxtfrågornas beredning. De frågor som rör småföretagande ligger i det nya Näringsdepartementet och hanteras av Mona Sahlin i första hand men också delvis av Björn Rosengren.

Om man gör en jämförelse två år bakåt i tiden, ser man att det naturligtvis är en enorm förändring som har skett för de svenska småföretagen under dessa två år. Det finns fortfarande krav på skatteförändringar och regelförenklingar m.m. kvar, och det lever vi med. Det bereder och förbereder vi. Men det avgörande som har inträffat för småföretagen är att vi har fått ett klimatskifte i den svenska ekonomin och nu har en mycket kraftig tillväxt, framför allt i tjänsteföretagen, som drivs av inhemsk efterfrågan, som i sin tur är ett uttryck för att hushållen har större framtidstro. Byggsektorn börjar ta fart igen. Den stora förändring som nu sker för småföretagen är att de får tillbaka sina kunder.

Med den basen vill vi arbeta vidare. Vi är öppna för regelförändringar. Vi är öppna för förenklingar. Vi är också öppna för skatteförändringar, med de reservationer som vi alltid har haft att de naturligtvis inte får slå sönder de offentliga finanserna. Det jobbet bedrivs just nu, och vi avser att återkomma.

Anf. 42 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Jag har kontakt med många småföretagare, och de signaler som småföretagarna i dag uppfattar – det är många som har vittnat om det – är att den nya regeringen på en mängd punkter vill utreda vidare men på nästan inga punkter har kommit med några nya förslag och initiativ.

Anf. 43 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror att frågeställaren gör sig skyldig till det vanliga felet, nämligen att fokusera på enskildheter i regelverken. Gå ut och titta på småföretagarnas situation i dag och se på deras beläggning och deras marknadsställning! Då kommer frågeställaren att upptäcka att det sker någonting och har skett någonting i svensk ekonomi, som faktiskt är baserat på de åtgärder som regeringen har vidtagit.

Inflationen är borta. Räntorna är låga. Tillväxten är riktigt skaplig, och den drivs av inhemsk efterfrågan. Det har skapats 70 000 nya jobb och över 100 000 nya jobb i privat sektor de senaste åren. Så ser det ut. Vi skall vara rädda om det. Men när vi nu har resurser kan vi diskutera om det går att göra förenklingar på skattesidan och på regelsidan. Visst!

Men ingenting av detta är meningsfullt att diskutera eller göra om det grundläggande inte får plats. Det får plats nu, efter en sällsynt svår och tung period, som vi fick leda arbetet igenom tillsammans med Centerpartiet. Nu kommer kanske en period då vi får stark tillväxt i dessa företag. Låt oss glädjas åt detta, men låt oss aldrig glömma att det basala var det arbete som genomfördes under föregående mandatperiod!

Prot. 1998/99:8

22 oktober

Frågestund

Anf. 44 LILIAN VIRGIN (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Britta Lejon. Det gäller personuppgiftslagen, som kommer att börja gälla nu på lördag. Det är många som hör av sig och är oroliga för att de nu kommer att göra någonting olagligt. Många är oroliga för att ungdomar skall hindras att använda Internet. Det skulle vara bra om vi kunde ge ungdomar och andra ett lugnande besked.

Min fråga till statsrådet är vad regeringen tänker göra för att säkerställa att vår lagstiftning inte motverkar användandet av ny teknik, som exempelvis Internet.

Anf. 45 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Lilian Virgin frågade mig vad vi tänker göra för att se till att ungdomars chattande på Internet inte hindras och att vi med den nya lagstiftningen inte hindrar den framväxande tekniken.

Dels vill jag med en gång göra klart att de som i dag ägnar sig åt att chatta på Internet och via olika hemsidor surfar på nätet lugnt kan fortsätta med detta även på måndag. Det finns övergångsbestämmelser i den här lagen som säger att de aktiviteter som sker i dag kommer att kunna bedrivas tre år framöver.

Dels vill jag säga att vi från regeringens sida i dag har gett ett uppdrag till Datainspektionen att försöka se om det är möjligt att hitta vägar för att underlätta harmlös hantering av personuppgifter på nätet i framtiden när övergångsreglerna inte längre hjälper oss. Sedan gör vi en del annat också.

Anf. 46 LILIAN VIRGIN (s):

Fru talman! Det blev intressant att höra vad ytterligare som kommer att göras.

Anf. 47 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Tack för att jag fick tillfälle att tala om det.

Vi har också sedan tidigare aviserat ett arbete om IT i skolan. Regeringen har tidigare sagt att vi skall försöka se till att alla ungdomar får en egen e-post-adress.

Vi tänker nu, mot bakgrund av den debatt som har förts, också försöka lägga till ett informationsarbete som handlar om hur vi skall handskas med den nya tekniken utan att göra det på ett felaktigt sätt. Vi vill dra i gång en informationssatsning och lägga till den till den redan beslutade satsningen på IT i skolan, bl.a. genom en hemsida där vi skall informera, ge råd och föra en diskussion om den nya lagen.

Sedan tänker jag själv också ta kontakt med den ansvariga EU-kommissionären för dessa frågor – Mario Monti – för att tala om vilken debatt detta har resulterat i i Sverige och försöka påverka EU i en positiv riktning framöver.

Anf. 48 AMANDA GRÖNLUND (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till utbildningsministern.

I regeringsförklaringen nämndes en översyn av studiemedelssystemet. Ett problem för dagens studenter är fribeloppsgränserna. De som väljer att arbeta vid sidan av sina studier straffas genom att studiebidragen minskar.

Frågan är om utbildningsministern kommer att verka för att man avskaffar dessa fribeloppsgränser eller om de studenter som arbetar vid sidan av sina studier kommer att fortsätta att straffas.

Frågestund

Anf. 49 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Amanda Grönlund har alldeles rätt i att regeringen har aviserat en studiestödsproposition under mandatperioden. En av de frågor som vi arbetar med kring denna proposition handlar om fribeloppet. Fler delar ingår naturligtvis i ett bra studiestödssystem.

Jag vill inte lova ett avskaffande av fribeloppet, men det vi ser på är justeringar av fribeloppet som gör att vi kommer bort ifrån en del av de effekter som Amanda Grönlund tar upp, dvs. att feriearbete och extraarbete gör att man hamnar i en situation där marginaleffekterna blir mycket stora. Det kommer att finnas med i den studiestödsproposition som vi nu arbetar med.

Utvidgning av övningsområden

Anf. 50 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Min fråga riktar sig till försvarsministern.

Under några års tid har försvarsmakten planerat att utvidga P 2:s övningsområde vid Finjasjön utanför Hässleholm. Försvarsmakten har också planer på att utvidga det militära övningsfältet Ravlunda strax utanför Simrishamn.

Vet försvarsministern hur planerna är och om utvidgningarna eventuellt blir stoppade?

Anf. 51 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Jag kan inte svara på frågan om utvecklingsplanerna för Ravlunda. Jag är inte påläst för dagen på den punkten.

Inflytandet av EU:s datadirektiv

Anf. 52 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag tänkte knyta an till en fråga som redan har varit uppe. Det gäller personuppgiftslagen. Jag tänkte rikta den till statsministern. Jag tycker att frågan om hur vi hanterar EU-direktiv och om införlivandet med svensk lagstiftning är ganska övergripande och viktig.

Redan när lagen antogs av riksdagen hade Miljöpartiet och Folkpartiet som enda partier påpekat att den kunde medföra problem inte minst när det gällde begränsningar i användandet. Vi ser nu effekter av detta. Det dräller in förfrågningar som gäller om man får använda våra namn

för att debattera politik, t.ex., på de sidor som vi har inom informations-tekniken. Det är egentligen ganska bedrövligt att det finns en lag som begränsar möjligheterna att föra en aktiv samhällsdebatt.

Jag vill rikta frågan till statsministern. Vad tänker man göra? Jag tycker inte att små förändringar räcker. Behöver inte lagen helt förändras?

Anf. 53 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är statsrådet Britta Lejon som svarar på frågor om själva lagstiftningen och hur den ser ut. Den allmänna frågan – om hur man hanterar EU-direktiv och för in dem i svensk lagstiftning – kan möjligen vara en principiell frågeställning som jag kan ha synpunkter på.

De farhågor som finns omkring denna lag redovisades också för riksdagen när vi införlivade direktivet med svensk lagstiftning. Det är ett direktiv. I början på 1999 kommer samtliga EU-stater att enligt den tidsplan som nu finns ha införlivat direktivet med sin lagstiftning.

Sedan kan man ha många synpunkter på själva direktivet. Det har vi haft under resans gång. Det är därför Britta Lejon skall uppvakta kommissionen och försöka att få till stånd en ändring från kommissionens sida. Det är så vi kan göra. Införlivar vi inte direktivet med svensk lagstiftning kan vi så småningom hamna i ett läge där en svensk medborgare med hänvisning till direktivet kan söka sak med svenska staten inför domstolen och därmed naturligtvis också få oss fällda.

Vi kan ha många synpunkter på detta. Det har vi. Det är gammalmodigt, och det ligger litet snett. Men direktivet som sådant finns på plats, och det införlivas. Nu gäller det att få kommissionen att ändra det hela och komma med ett nytt förslag. Där är vi naturligtvis aktiva.

Anf. 54 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Vore det då inte rimligt att, i stället för att diskutera med Datainspektionen om det skall ges rätt till någon form av harmlös hantering när det gäller namn, skapa en missbruksmodell, där man blir straffad om man missbrukar användandet av namn? Detta direktiv leder ju till att alla kan känna att de missbrukar lagstiftningen.

Anf. 55 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi kan säkert ha en likartad uppfattning om det, jag och Marianne Samuelsson. Men vi skall också övertyga de andra medlemsstaterna i EU om att detta är den riktiga hållningen. Jag skulle gissa att väldigt många nere i centrala Europa har en annan uppfattning om hur man bäst skyddar den personliga integriteten, som det ytterst handlar om, i samband med ny teknik. Jag tror inte att det finns stöd för en missbruksmodell där.

Britta Lejon får undersöka hos kommissionären Monti om vi snabbt kan få till stånd någon förändring. Jag har ingenting emot att vi prövar missbruksmodellen, men det är inte så det direktiv ser ut som vi har enats om i Europa och som vi har förbundit oss att införliva med svensk lagstiftning, som övriga EU-stater nu också kommer att göra.

Anf. 56 CATHARINA HAGEN (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern. Det gäller tillväxten i Sverige.

I regeringsförklaringen talar regeringen om vikten av tillväxt i allmänhet och i synnerhet för företagen och deras möjligheter att utvecklas. För företagen är en modernare arbetsrätt av yttersta vikt. Jag vet att det är regeringens uppfattning att det är parterna på arbetsmarknaden som skall lösa denna fråga, men min fråga till statsministern är: Är regeringen beredd att träda in och ändra lagstiftningen så att vi får en modernare arbetsrätt om parterna inte lyckas lösa denna fråga på ett tillfredsställande sätt?

Anf. 57 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Om jag ställer motfrågan ”Vad är en modern arbetsrätt?” till frågeställaren är jag ganska säker på att vi snart kommer att få illustrerat vad det hela handlar om. Det är värderingsskillnader. Vi tror inte från regeringens sida på att ökade klyftor, ökad osäkerhet och sämre anställningsskydd ger en bättre miljö för ekonomisk utveckling. Vi tror att det är trygghet och framtidstro som gör att löntagare vågar satsa och utvecklas på arbetet.

Vi har haft åtskilliga debatter om denna sak i kammaren. Jag erinrar mig riksdagsdebatten 1996 – den extra debatten – om sysselsättningen, då frågeställarens parti föreslog att arbetslösheten helt skulle avskaffas. Sedan dess har vi haft en god ekonomisk utveckling i Sverige och bra ekonomisk tillväxt. Vi ligger över prognoserna för vad Europa i övrigt skall ha för ekonomisk tillväxt utan att vi har försämrat vanliga löntagares – arbetares och tjänstemäns – anställningsskydd. Jag tror inte att det är framgångsvägen.

Anf. 58 CATHARINA HAGEN (m):

Fru talman! De förslag som kommit bl.a. från småföretagen om att ändra arbetsrätten innebär inte alls att man skall stryka arbetsrätten. Vad man framför allt vill göra är att skydda dem som står utanför arbetsmarknaden och ge dem en framtidstro och en möjlighet till trygghet och att komma in på arbetsmarknaden. Vad jag syftar på här är särskilt dels turordningsregler, dels provanställningstid.

Anf. 59 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag vill erinra om att talaren tillhör ett parti som här i kammaren har pläderat för att all arbetsrätt för nyanställningar skall avskaffas. Det är så situationen ser ut. Om vi nu har en ny situation, om man har frånträtt detta, är det ett steg i rätt riktning.

Sedan är det faktiskt så att 70 000 fler jobb har skapats det senaste året – utan att vi har tummat på anställningsskyddet. Vi är naturligtvis av den uppfattningen att de här regelverken bäst vårdas av dem som finns i produktionen: arbetsgivare och löntagare. Vi förutsätter att de har kraft att göra de anpassningar som behövs för att det här skall uppfattas som relevant i den tid då vi verkar. Jag ser ingen anledning att nu ändra upp-

Frågestund

fattning, särskilt inte med tanke på att vi ju slår Europa i både tillväxt och sysselsättning. Det gäller många av de länder som har prövat just den metod som moderaterna pläderar för här i kammaren.

Försvarets ekonomi

Anf. 60 CHRISTER SKOOG (s):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till försvarsminister Björn von Sydow.

Under den senaste tiden har det pågått en ganska intensiv debatt i massmedierna om försvarets framtida ekonomiska situation. Denna debatt har föranletts av den rapport som Försvarsmakten lämnade till regeringen den 12 i denna månad. Därutöver har Försvarsmakten sagt, efter det att budgeten lades på riksdagens bord, att ytterligare 9 miljarder skulle behöva sparas inom försvaret under de närmaste tre åren. Detta har helt klart oroat de anställda inom Försvarsmakten och inom försvarsindustrin.

Min fråga till försvarsministern är: Hur ser försvarsministern på den ekonomiska situationen för Försvarsmakten i förhållande till de politiska beslut om försvaret som är fattade i denna riksdag?

Anf. 61 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det som överbefälhavaren lämnade in den 12 i denna månad är material som syftar till att vi skall kunna genomföra en kontrollstation nästa år av det gällande försvarsbeslutet. Det arbetet har nu gått vidare, både inom Regeringskansliet och inom Försvarsberedningen.

Regeringen har föreslagit riksdagen en materielram, ett anslag på ca 20 miljarder kronor för 1999 och ett för de fortsatta två åren inom den här försvarsbeslutsperioden på ungefärligen samma nivå. Det som möjligen kan utgöra ett problem är huruvida en komplicerad anslagsteknisk förändring kan leda till likviditetssvårigheter under de fortlöpande tre åren.

Vår inriktning, som finns redovisad i budgetpropositionen, är att den här anslagsomläggningen skall ske på ett såväl statsfinansiellt som anslagsmässigt och verksamhetsmässigt neutralt sätt.

Anf. 62 CHRISTER SKOOG (s):

Fru talman! Det var ett klarläggande besked från försvarsministern, som jag tror blir väl mottaget ute bland de människor som arbetar med och i Försvarsmakten. Ur svaret kunde jag i förlängningen utläsa att de förändringar som eventuellt skall ske skall beslutas i den här riksdagen och ingen annanstans.

Mänskliga rättigheter i Ryssland

Anf. 63 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Pierre Schori.

I tisdags inleddes en mycket uppmärksammat rättegång i S:t Petersburg mot den spionanklagade f.d. örlogskaptenen Alexandr Nikitin. Bakom lyckta dörrar yrkade åklagaren med hjälp av hemliga dekret på

mellan 12 och 20 års fängelse för röjande av statshemligheter, dvs. läckande kärnreaktorer på Kolahalvön.

Hela rättegången är absurd. Det handlar givetvis inte om spioneri. Det handlar om yttrandefrihet och mänskliga rättigheter.

Förra veckan fick jag från statsrådet svaret att regeringen på plats kommer att följa den här rättegången väldigt noga. Nu är min fråga: Vad kommer regeringen att göra, t.ex. i bilaterala kontakter och diskussioner, för att kräva den respekt som behövs för de gemensamma överenskommelserna om mänskliga rättigheter?

Anf. 64 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Rättegången har väckt mycket stor internationell uppmärksamhet, och massmedier från hela världen finns på plats. Det är riktigt som Per Lager säger, att detta sker inom lyckta dörrar. Men vårt generalkonsulat, liksom Tysklands, Frankrikes och Nederländernas, finns på plats och följer rättegången så gott det går.

Sedan förra veckans frågestund har jag gett i instruktion till vår ambassad och till generalkonsulatet att följa rättegången kontinuerligt, rapportera hem, också om reaktionerna i medierna i Ryssland, och i övrigt följa utvecklingen. Vi anser det viktigt att göra detta.

Anf. 65 PER LAGER (mp):

Fru talman! Tack så mycket för svaret. Jag skulle önska att regeringen också höjer frågan till det internationella planet, till de internationella fora som finns, för att påtala vikten av att olika länder som ingår som parter i överenskommelserna om mänskliga rättigheter verkligen också lever upp till dessa.

På vilket sätt kommer regeringen att ta upp den här frågan på ett internationellt plan?

Anf. 66 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Vi får trots allt låta rättegången ha sin gång. Vi följer den så noga det går, och vi kommer att bevaka detta. När väl utslaget kommer får vi se om det finns anledning till vidare aktion.

Mål 5b-stödet

Anf. 67 LENA EK (c):

Fru talman! EU har tillsammans med Sverige regionalt stöd för att utveckla regioner med låg bruttoregionalprodukt. Det finns stora områden i det här landet som omfattas av det regionala 5b-stödet. Detta upphör i sin nuvarande form i och med EU:s nya budget år 2000.

Alla stater utom Sverige yrkade en fyraårig avvecklingsperiod när 5b-stödet nu avskaffas. Svenska förhandlare har fått direktiv att i stället arbeta med en tvåårig avvecklingsperiod. Samtidigt gör kommunernas dåliga ekonomi och arbetsmarknadsläget att dessa utvecklingspengar är ytterligt värdefulla. De har också visat ett väldigt gott resultat på de allra flesta ställen.

Jag skulle vilja ställa min fråga till det statsråd som har ansvar för kommunala frågor, Lars Engqvist: Kan kommunerna räkna med att de

svenska förhandlarna försöker att, slarvigt uttryckt, plocka hem de här EU-pengarna för kommunernas, företagens och de arbetslösas räkning?

Anf. 68 Statsrådet LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag befinner mig nu i en situation som jag hoppades att jag inte skulle komma i, nämligen att jag skall svara på en fråga där jag faktiskt inte har kunskap. Jag skulle vilja be att få svara skriftligen på frågan – dels hur vi har hanterat den här frågan från våra förhandlares sida, dels vilka förutsättningar det finns att plocka hem de pengar som frågeställaren frågar om. Jag skulle vilja vädja om att få svara skriftligen på frågan.

Anf. 69 LENA EK (c):

Fru talman! Det går alldeles utmärkt. Jag skulle bara en gång till vilja betona hur ytterst viktiga de här pengarna är i de bygder som har en mycket låg bruttoregionalprodukt.

Riksbankens oberoende

Anf. 70 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Statsministern uttalade sig i går för sänkt ränta, och det är ju en sympatisk tanke för alla oss som har lån samt för jobben och tillväxten. Men är det Göran Perssons uppfattning att politikerna skall bestämma räntan? Varför ändrade vi i så fall grundlagen för att säkra Riksbankens oberoende? Varför har vi skrivit på internationella fördrag för att hindra den här sammanblandningen av partipolitik och räntepolitik? Är det rent av så att Göran Persson önskar att den svenska riksbanken skall se det här uttalandet som en påtryckning och sänka räntan, eller är Göran Persson i dag beredd att hålla med om att det här var ett olyckligt uttalande?

Anf. 71 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är jag definitivt inte! Jag är av den uppfattningen att även om vi har oberoende centralbanker i såväl Sverige som Europa – och det var i en Europaintervju jag uttalade mig om vikten av aktiv europeisk politik för att möta den internationella ekonomiska krisen – måste vi i demokratiska fora som Sveriges riksdag och i andra sammanhang kunna utbyta åsikter om hur räntepolitiken bedrivs.

Det är en farlig utveckling som Lars Leijonborg och andra tycks stå för: att vi inte ens skall kunna diskutera stora delar av den ekonomiska politiken. Vi är väl medvetna om de gränser som finns och vilka som fattar besluten, men det vore ju ytterst märkligt om vi i Europa inte kunde ha ett utbyte mellan stats- och regeringschefer om olika idéer. Sedan vet vi vem som fattar besluten, och där finns vattentäta skott.

Jämför den europeiska debatten, den svenska också för den delen, med den amerikanska: vilket livligt samtal som hela tiden pågår mellan aktiva politiker och centralbankens företrädare och den nära dialog som centralbanken har med exempelvis den amerikanska kongressen.

Jag tror att det är dags att vi, när vi nu återvunnit ekonomisk styrka och frihet, vågar diskutera men naturligtvis med respekt för varandras roller.

Prot. 1998/99:8
22 oktober

Frågestund

Anf. 72 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Det är inte jag som har skrivit på de internationella fördrag där Sverige åtar sig att se till att det politiska systemet inte påverkar räntepolitiken. Det är snarare Göran Persson. Framstår inte det som ytterligt egendomligt att Sverige anser sig kunna ha synpunkter på europeisk penningpolitik? Varför har i så fall Sverige ställt sig utanför det europeiska valutasamarbetet? Hade det inte varit oerhört mycket bättre om Göran Persson hade sagt: Vi är redo att gå med i EMU, för då kommer det att finnas en svensk röst bland dem som skall bestämma europeisk räntepolitik?

Anf. 73 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Men en svensk röst som aldrig någonsin ens skulle ha fått höra en viskning från Lars Leijonborg om vad han tycker i de här frågorna! Det är detta det handlar om. Skall vi, Lars Leijonborg, jag och ni som sitter här, våga ha en uppfattning om hur räntan påverkar den ekonomiska politiken, eller är det för svårt för oss? Är det någonting som bara de skall hantera som sitter i centralbankerna? De har sitt beslutsutrymme och skall fatta sina beslut oberoende av oss, men vi måste få delta i debatten. Tänk på vad ni säger, Lars Leijonborg, och hur långt det skulle inskränka yttrandefrihet och demokratisk debatt om vi skulle följa den riktning som ni föreslår. Att vi har förbundit oss, att vi har oberoende centralbanker är självklart, men det innebär inte att vi inte får diskutera sakerna.

Anf. 74 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Jag tänker nog på vad jag säger. Frågan är om statsministern har tänkt på vad han säger. Det finns oändligt många människor som kan och bör debattera räntepolitiken, men just statsministern skall vara väldigt försiktig innan han lägger sig i den typen av frågor.

Anf. 75 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Om Lars Leijonborg har den omtanken om mig, kanske jag ändå för egen del kunde ha en uppfattning. Hur skall Europa möta den internationella finansiella krisen? Skall vi sitta och titta på när det rasar runt omkring? Finns det utrymme i Europa för att sänka räntorna? Vad gör Folkpartiet för analys av detta? Finns det utrymme i USA att sänka räntan? Ja, det fanns det uppenbarligen. Finns det utrymme i Europa? Kan vi inte föra ett resonemang om det ändock, om vi nu inte får göra det i regeringen och om vi näps av Leijonborg på den punkten? Pågår ändå inget samtal ens i Folkpartiets kafferum omkring hur man skulle kunna utforma en penningpolitik som motverkar en ekonomisk kris? Respekt för institutionerna så att man inte går över några gränser, men självklart ett demokratiskt samtal.

Anf. 76 BIRGITTA WISTRAND (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern om organisationen av arbetet i regeringen. Det gäller jämställdhetsfrågorna. Det har bildats ett superdepartement, som det kallas för. Det hade varit naturligt att jämställdhetsfrågorna hade hamnat där. I stället kommer de att ligga i Jordbruksdepartementet. Regeringen säger sig ju vara mån om jämställdheten och tycker att det är en betydelsefull fråga. Då undrar jag vad det ger för signaler ute i samhället att frågorna skall handläggas i Jordbruksdepartementet.

Anf. 77 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Om man gör den beskrivning som Birgitta Wistrand gör är det en rätt underlig signal ut i samhället. Jag säger att jämställdhetsfrågorna handläggs av Margareta Winberg, och det är en utomordentligt kraftig signal till det svenska samhället och till omvärlden.

Anf. 78 BIRGITTA WISTRAND (m):

Fru talman! Jag hörde statsministerns svar – tack. Det är ändå så att Margareta Winberg är jordbruksminister. Jag hoppas att hon skall ägna sig åt de viktiga frågorna och ha möjligheter att påverka dem.

Då frågar jag ånyo: Vad ger det för signaler till näringslivet? Det kan inte vara så att en ensam person skall kunna jobba med de här frågorna?

Anf. 79 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är inte ovanligt att vi i Regeringskansliet har ett statsråd som har ett departementschefskap och dessutom andra frågor därtill. Jag erinrar mig att när Margareta Winberg var jordbruksminister förra gången var hon också nordisk minister. Det var ingen som tyckte att det på något sätt var underligt. Jag har valt Margareta Winberg som jämställdhetsansvarig i regeringen mot bakgrund av att jag har sökt en person som har utomordentliga förutsättningar att hävda dessa frågor i allmän debatt, som är innovativ, erfaren och som stöds av en ordentlig administration. Det är en hel enhet inom Regeringskansliet som enbart har detta till uppgift.

Jag vill varna litet för att dra parallellen mellan Jordbruksdepartementet och jämställdhetsfrågorna. Det är att förvrida perspektivet. Det handlar om att vi har en utomordentligt skicklig politiker med lång erfarenhet från sektorn som nu tar ansvaret för dessa frågor. Därmed känner jag mig trygg.

Det nya pensionssystemet

Anf. 80 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Maj-Inger Klingvall. I det nya pensionssystemet glömdes en liten men viktig grupp anställda vårdare bort, nämligen anhörigvårdare. Anställda anhörigvårdare har timanställning med lägsta ersättning. Trygghetsförsäkring och pensionssystem gäller inte för dessa.

Min fråga till statsrådet är om statsrådet har uppmärksammat detta och om hon i så fall avser att göra någonting åt det.

Prot. 1998/99:8
22 oktober

Anf. 81 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att vi får ett antal frågor om detta aktualiserade i kammaren. Ansvar för denna specifika fråga ligger hos socialministern, och därför har jag inte själv tillräcklig information för att kunna ge ett bra svar på frågan.

Frågestund

Anf. 82 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Då socialministern inte finns här återkommer jag.

Deltidsstudier på högskolan

Anf. 83 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till utbildningsminister Thomas Östros om våra högskolor och universitet. Dessa har omfattats av stora förändringar de senaste åren, ofta till det bättre. Men ibland har det faktiskt blivit sämre. Det gäller möjligheter att läsa på halvtid, företrädesvis på kvällar.

Utbudet styrs av flera olika krav, dels statens krav, dels studerandes krav, men mycket påverkas också av vilka finansieringssystem vi har för utbildningen. Detta består i dag till en inte helt oväsentlig del av ersättning per examinerad student. Jag är rädd för att det kan leda till att kraven på betyget godkänd kan komma att sänkas därför att man vill få ut fler studenter och en större genomströmning. Det kan också leda till att många högskolor avskaffar halvtidskurser och kvällskurser, kurser som jag tycker har varit väldigt bra. Det var bättre förr, eftersom detta gav en möjlighet till fortbildning och ständig kompetenshöjning och gav substans åt det livslånga lärandet. Vad har statsrådet och regeringen för synpunkter på detta?

Anf. 84 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag delar Johan Pehrsons uppfattning om att det är bra om högskolan är flexibel i sitt kursutbud och gör det möjligt att bidra till det livslånga lärandet. Nu har vi ett resursfördelningssystem som, vilket Johan Pehrson mycket riktigt påpekar, består av två delar. Den ena handlar om examination så att man får pengar utifrån antalet utexaminerade. Den andra handlar om antagna studenter. Det systemet infördes under den förra borgerliga regeringen och har av oss också godkänts som ett acceptabelt resursfördelningssystem.

I dag har vi en extremt decentraliserad organisation för resursfördelning till högskolan. Högskolan själv har ett mycket starkt inflytande, egentligen det totala inflytandet, över hur kursutbudet läggs upp. Jag kan inte just nu genomskåda om det skett den typ av minskning av variationer som Johan Pehrson nämner, men det är jag villig att titta på och föra ett fortsatt resonemang om.

Anf. 85 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Pierre Schori.

I slutet av våren var jag i Stora sjöregionen. Jag kunde då på plats se hur problemen, de politiska motsättningarna och de ekonomiska svårigheterna ökade.

Under sommaren har jag kunnat följa utvecklingen, att det i Kongofrågan sker en upptrappning av konflikten och en större inblandning av omgivande stater.

Jag skulle vilja veta om vi från Sverige gör någonting för att sänka temperaturen och för att delta i fredsprocessen i Stora sjöregionen.

Anf. 86 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Det är en mycket tragisk konflikt där sju länder kring de Stora sjöarna är inblandade. Sverige har sedan länge ett samarbete med flera av dessa länder. Det är därför som vi också är aktivt engagerade för att försöka att få slut på kriget och på lidandet där.

Just nu ligger ärendet i regionens händer. Nästa vecka kommer en regional konferens att äga rum med de berörda presidenterna och regeringscheferna. Sverige är då närvarande som observatör. Vi för också samtal med de berörda, nu senast i veckan med olika presidenter vid ett möte som ägde rum.

Till detta kommer att regeringen i dag har fattat beslut om att anslå pengar till en s.k. Ruwandapanel som skall diskutera hela historiken bakom konflikterna. Som enda europé kommer Lisbeth Palme att delta.

Anf. 87 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Det känns väldigt skönt, eftersom jag upplever att Sverige har ett väldigt stort förtroende hos många av de parter som är inblandade i konflikten i och med att vi har haft ett så långvarigt och oegennyttigt engagemang i området. Det känns därför bra att den svenska regeringen har ett engagemang.

Jag vill också ställa en kompletterande fråga: Har vi någon möjlighet att via EU driva på för en positiv utveckling i Stora sjöområdet?

Anf. 88 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Den observatör som finns från EU:s sida, italienaren Ajello, utsågs under ett biståndsministermöte. Han är aktiv på plats och följer utvecklingen. EU är hela tiden med och bidrar också starkt till att lindra nöden genom stora humanitära insatser. Man för också en dialog med parterna för att få slut på eländet.

Anf. 89 TALMANNEN:

Detta var det sista inlägget i dagens frågestund som härmed är avslutad.

Jag tackar regeringens och kammarens företrädare för er medverkan.

Tack vare effektiv tidsanvändning hann vi i dag med fler frågor än vanligt.

Anmälades och bordlades

Propositioner

1998/99:13 Avgaser och buller från mobila maskiner

1998/99:18 Vissa punktskatte- och tullfrågor

Förslag

1998/99:RR2 Riksdagens revisorers förslag angående primärvården

1998/99:RfK2 Riksdagens förvaltningskontors förslag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter och i lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet

Motioner

med anledning av prop. 1997/98:182 Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige

1998/99:So5 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)

1998/99:So6 av Monica Green (s)

1998/99:So7 av Ingrid Burman m.fl. (v)

1998/99:So8 av Kenneth Johansson m.fl. (c)

med anledning av prop. 1997/98:183 Kontroll av syntetiska droger m.m.

1998/99:So9 av Chatrine Pålsson (kd)

med anledning av prop. 1997/98:184 Ändringar i radio- och TV-lagen (1996:844), m.m.

1998/99:K1 av Birgitta Sellén och Sofia Jonsson (c)

1998/99:K2 av Kenneth Kvist m.fl. (v)

1998/99:K3 av Helena Bargholtz och Barbro Westerholm (fp)

med anledning av prop. 1997/98:186 Ny beslutsordning på bank- och försäkringsområdet

1998/99:Fi5 av Per Bill och Stig Rindborg (m)

med anledning av prop. 1997/98:189 Patientens ställning

1998/99:So10 av Chatrine Pålsson (kd)

1998/99:So11 av Kenneth Johansson m.fl. (c)

1998/99:So12 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)

med anledning av prop. 1998/99:3 Åtgärder mot dopning

1998/99:So4 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)

med anledning av prop. 1998/99:4 Stärkt patientinflytande

1998/99:So13 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)

1998/99:So14 av Thomas Julin m.fl. (mp)

1998/99:So15 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)

1998/99:So16 av Kenneth Johansson m.fl. (c)

med anledning av prop. 1998/99:10 Ändringar i rättshjälpslagen

1998/99:Ju2 av Rolf Åbjörnsson m.fl. (kd)

med anledning av skr. 1997/98:187 Uppföljning av budgetåret 1997
1998/99:Fi6 av Lars Tobisson m.fl. (m)

med anledning av skr. 1998/99:2 Informationssamhället inför 2000-talet
1998/99:T1 av Eva Arvidsson (s)
1998/99:T2 av Kristina Zakrisson (s)

med anledning av skr. 1998/99:20 1998 års redogörelse för företag med
statligt ägande
1998/99:N4 av Lennart Beijer m.fl. (v)
1998/99:N5 av Per Westerberg m.fl. (m, kd, c, fp)
1998/99:N6 av Matz Hammarström (mp)

10 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 20 oktober

1998/99:9 av *Ingvar Eriksson* (m) till jordbruksministern
Situationen inom livsmedelsbranschen

den 21 oktober

1998/99:10 av *Ola Karlsson* (m) till statsrådet Mona
Sahlin
Kommunal näringsverksamhet

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 27 oktober.

11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 20 oktober

1998/99:23 av *Mikael Odenberg* (m) till statsministern
Regeringens ton och språkbruk
1998/99:24 av *Berit Jóhannesson* (v) till försvarsministern
Försvaret och vapenrådet i Strängnäs
1998/99:25 av *Berit Jóhannesson* (v) till försvarsministern
Hanteringen av vapen inom försvaret

den 22 oktober

1998/99:26 av *Kenneth Johansson* (c) till näringsministern
Nya Vasaskog AB

1998/99:27 av *Erik Arthur Egervärn* (c) till näringsministern
Inlösen av Rödöbron
1998/99:28 av *Jerry Martinger* (m) till justitieministern
Offentlighetsprincipen
1998/99:29 av *Siv Holma* (v) till näringsministern
Assi Domäns verksamhet i Piteå

Prot. 1998/99:8
22 oktober

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 27 oktober.

12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 20 oktober

1998/99:9 av *Carl Fredrik Graf* (m) till finansministern
Styrelse för regionskattemyndigheterna
1998/99:13 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till näringsministern
IT-sektorn som en jämställd arbetsmarknad

den 21 oktober

1998/99:10 av *Ewa Larsson* (mp) till statsrådet Pierre Schori
Abortmotståndares lobbyverksamhet med EU:s biståndsmedel
1998/99:11 av *Carl Fredrik Graf* (m) till justitieministern
Utvisning av utländska medborgare
1998/99:17 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieministern
Fastighetsbedrägeri
1998/99:20 av *Maggi Mikaelsson* (v) till finansministern
Fordonsskatten och skatteutjämningen

den 22 oktober

1998/99:12 av *Gunnel Wallin* (c) till jordbruksministern
Salmonellakontroll av fjäderfä
1998/99:15 av *Dan Ericsson* (kd) till jordbruksministern
Ersättning för skador på skörden

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 27 oktober.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 12.45 och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Ledighet, m.m.....	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
4 § Svar på interpellation 1998/99:6 om lag om ljudvolymbegränsning	2
Anf. 1 Socialminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	2
Anf. 2 KIA ANDREASSON (mp)	3
Anf. 3 Socialminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	4
Anf. 4 KIA ANDREASSON (mp)	4
Anf. 5 Socialminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	5
Anf. 6 KIA ANDREASSON (mp)	6
5 § Svar på interpellation 1998/99:4 om lärarnas arbetssituation	6
Anf. 7 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	6
Anf. 8 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	7
Anf. 9 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	8
Anf. 10 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	9
Anf. 11 CATHARINA HAGEN (m).....	10
Anf. 12 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	10
Anf. 13 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	11
Anf. 14 CATHARINA HAGEN (m).....	12
Anf. 15 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	12
6 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen.....	13
7 § Hänvisning av ärende till utskott.....	13
Ajournering.....	14
Återupptagna förhandlingar	14
8 § Frågestund.....	14
Anf. 16 TALMANNEN.....	14
<i>Gemensamma valdagen</i>	<i>14</i>
Anf. 17 LENNART DALÉUS (c)	14
Anf. 18 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	14
Anf. 19 LENNART DALÉUS (c)	15
Anf. 20 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	15
<i>Försvarets skjut- och övningsområden.....</i>	<i>15</i>
Anf. 21 ROLF GUNNARSSON (m).....	15
Anf. 22 Förvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	16
Anf. 23 ROLF GUNNARSSON (m).....	16
Anf. 24 Förvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	16
<i>Läkemedelsförmåner.....</i>	<i>16</i>
Anf. 25 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	16
Anf. 26 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	17
Anf. 27 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	17
Anf. 28 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	17
<i>General Pinochet.....</i>	<i>17</i>

Anf. 29	AGNETA BRENDT (s)	17
Anf. 30	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	18
<i>Bostadsminister</i>		18
Anf. 31	OWE HELLBERG (v)	18
Anf. 32	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	18
Anf. 33	OWE HELLBERG (v)	19
Anf. 34	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	19
<i>Högskolorna och jämställdheten</i>		19
Anf. 35	GUNILLA TJERNBERG (kd)	19
Anf. 36	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	19
Anf. 37	GUNILLA TJERNBERG (kd)	20
Anf. 38	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	20
<i>Stöd till småföretagande</i>		20
Anf. 39	HARALD NORDLUND (fp)	20
Anf. 40	TALMANNEN	20
Anf. 41	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	21
Anf. 42	HARALD NORDLUND (fp)	21
Anf. 43	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	21
<i>Personuppgiftslagen</i>		22
Anf. 44	LILIAN VIRGIN (s)	22
Anf. 45	Statsrådet BRITTA LEJON (s)	22
Anf. 46	LILIAN VIRGIN (s)	22
Anf. 47	Statsrådet BRITTA LEJON (s)	22
<i>Fribeloppsgränserna i studiemedelssystemet</i>		23
Anf. 48	AMANDA GRÖNLUND (kd)	23
Anf. 49	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	23
<i>Utvidgning av övningsområden</i>		23
Anf. 50	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	23
Anf. 51	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	23
<i>Inflytandet av EU:s datadirektiv</i>		23
Anf. 52	MARIANNE SAMUELSSON (mp)	23
Anf. 53	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	24
Anf. 54	MARIANNE SAMUELSSON (mp)	24
Anf. 55	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	24
<i>Arbetsrätten</i>		25
Anf. 56	CATHARINA HAGEN (m)	25
Anf. 57	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	25
Anf. 58	CATHARINA HAGEN (m)	25
Anf. 59	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	25
<i>Försvarets ekonomi</i>		26
Anf. 60	CHRISTER SKOOG (s)	26
Anf. 61	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	26
Anf. 62	CHRISTER SKOOG (s)	26
<i>Mänskliga rättigheter i Ryssland</i>		26
Anf. 63	PER LAGER (mp)	26
Anf. 64	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	27
Anf. 65	PER LAGER (mp)	27
Anf. 66	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	27

<i>Mål 5b-stödet</i>	27	Prot. 1998/99:8
Anf. 67 LENA EK (c)	27	22 oktober
Anf. 68 Statsrådet LARS ENGQVIST (s).....	28	
Anf. 69 LENA EK (c)	28	
<i>Riksbankens oberoende</i>	28	
Anf. 70 LARS LEIJONBORG (fp).....	28	
Anf. 71 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	28	
Anf. 72 LARS LEIJONBORG (fp).....	29	
Anf. 73 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	29	
Anf. 74 LARS LEIJONBORG (fp).....	29	
Anf. 75 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	29	
<i>Jämställdhetsfrågorna i regeringen</i>	30	
Anf. 76 BIRGITTA WISTRAND (m).....	30	
Anf. 77 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	30	
Anf. 78 BIRGITTA WISTRAND (m).....	30	
Anf. 79 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	30	
<i>Det nya pensionssystemet</i>	30	
Anf. 80 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	30	
Anf. 81 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	31	
Anf. 82 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	31	
<i>Deltidsstudier på högskolan</i>	31	
Anf. 83 JOHAN PEHRSON (fp).....	31	
Anf. 84 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	31	
<i>Stora sjöregionen</i>	32	
Anf. 85 CARINA HÄGG (s).....	32	
Anf. 86 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	32	
Anf. 87 CARINA HÄGG (s).....	32	
Anf. 88 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	32	
Anf. 89 TALMANNEN.....	32	
9 § Bordläggning	33	
10 § Anmälan om interpellationer	34	
11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	34	
12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	35	
13 § Kammaren åtskildes kl. 15.03	36	

